



Carles LLUCH

Novel·la catalana i novel·la catòlica: Sales, Benguerel, Bonet

Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat («Textos i Estudis de Cultura Catalana» 195), 2014.

Novel·la catalana i novel·la catòlica de Carles Lluch és un estudi aprofundit i rigorós que analitza l'impacte de la novel·la europea d'inquietuds religioses en la literatura catalana de postguerra. Ja fa quatre dècades que el concepte de *novel·la catòlica* s'aplica a un conjunt d'obres publicades als anys 50 i 60, però fins ara no hi havia hagut cap intent d'examinar en detall la seva validesa o les característiques de conjunt de les obres que agrupa. L'objectiu principal de l'autor és determinar la influència que aquest corrent literari va a tenir a Catalunya mitjançant l'anàlisi de diverses obres clau, entre les quals *Incerta glòria* de Joan Sales; *El testament*, *Els fugitius*, *El viatge*, *Sóc un assassí*, *L'intrús* i *El pobre senyor Font* de Xavier Benguerel; i *El mar*, *Haceldama* i *Judas i la primavera* de Blai Bonet.

Un dels perills de presentar l'evolució de la literatura com una successió de moviments és que s'acabi limitant les possibilitats interpretatives de les obres per tal de fer-les encaixar amb les característiques de la suposada tendència, que acostuma a ser una construcció a posteriori. El problema no és menor, perquè un cop l'obra ha estat encasellada, costa de detectar-hi altres característiques diferents de les del moviment en què s'inscriu. Lluch és conscient del parany i es mostra caut: en comptes de defensar l'existència inapel·lable d'un corrent perfectament definit i coherent, prefereix parlar d'«un grup de novel·listes amb trets prou comuns per a relacionar-los entre ells, independentment de l'etiqueta que es faci servir per anomenar-los; en tot cas, per a la comprensió d'aquests autors són indefugibles les referències religioses més o menys explícites» (p. 12). El concepte de *novel·la catòlica*, doncs, no s'utilitza com a categoria absoluta, sinó com a eina d'anàlisi. Aquesta etiqueta serà més o menys útil en funció de l'ús que se'n faci a l'hora d'interpretar les novel·les escollides, i cal dir que és precisament aquest el punt fort de *Novel·la catalana i novel·la catòlica*. Gràcies als coneixements de literatura europea de postguerra i d'estudis similars al seu dedicats a la novel·la francesa o anglesa, Lluch pot establir comparacions molt interessants i detectar temes, símbols i influències que il·luminen aspectes fins ara desconeguts de les obres examinades.

La lectura crítica de cada una de les obres està precedida d'una introducció força llarga que, en els casos de Joan Sales i de Xavier Benguerel, tendeix a repetir dades ja conegudes. S'agraeix, en canvi, la introducció dedicada a Blai Bonet, autor que no disposa d'estudis de caire biogràfic (llevat dels peculiars *Diaris*, recentment reeditats) i de qui encara no es coneix l'epistolari (tret de les 15 cartes enviades a Carles

Riba editades per Margalida Pons). L'aportació d'aquest capítol és important, perquè per primera vegada s'examina en detall i sense eufemismes l'enorme polèmica causada per *El mar*. Entre les reaccions més extravagants que va suscitar, destaca la de Llorenç Vilallonga, qui, segons va explicar ell mateix per carta a Baltasar Porcel, hi va llegir un cas d'incest. A excepció d'*Incerta glòria* i *El mar*, la majoria de textos analitzats han rebut poca atenció; és d'agrair, doncs, que Lluch s'hagi centrat en obres menys conegudes però no necessàriament menys interessants. Cal afegir que l'últim capítol examina breument diverses novel·les de Ramon Planes, Josep A. Baixeras, Josep M. Espinàs, Miquel Llor i Ramon Folch i Camarasa.

Lluch considera que la novel·la catòlica europea va deixar de tenir influència a Catalunya a mitjan anys 60, cosa que potser caldria matisar, ja que en un dels capítols precisament s'esmenta *Desitjada Sumatra* de Joan Gomis, que és de 1973. De fet, potser hauria estat més productiu ser una mica més flexible respecte del marc cronològic, ja que un altre autor de profundes inquietuds religioses, Jaume Ministral, va publicar la major part de la seva obra als anys 70 i principis dels 80. Si la novel·la catòlica catalana no es presenta com un moviment perfectament coherent i estructurat sinó com una eina d'anàlisi, llavors no hi ha cap motiu que impedeixi estudiar autors dels anys 70 com Gomis o Ministral, els quals sens dubte també van estar influenciats per Georges Bernanos, François Mauriac o Graham Greene. Atesos els amplis coneixements sobre el pensament cristià que l'autor demostra, també hauria estat interessant que s'hagués endinsat en la literatura de preocupacions religioses posterior al Concili Vaticà II. De fet, és prou curiós que autors com Benguerel i Bonet mostrin menys interès en aquest tema precisament en una època de grans canvis per al catolicisme, tal com va quedar reflectit al catàleg de l'editorial Nova Terra. Una altra qüestió que mereixeria ser estudiada és la recepció de l'anomenada novel·la catòlica a la dècada dels 60 i 70, anys en què aquesta denominació no sempre s'aplicava de manera positiva o neutra: l'afirmació de Joan Fuster segons la qual *Incerta glòria* era una obra «crispadament catòlica», per exemple, va afectar negativament la valoració de la novel·la, i podríem trobar-ne exemples semblants respecte a l'obra de Benguerel i Bonet.

Deixant de banda els punts anteriors, la familiaritat de Carles Lluch amb els escriptors europeus de postguerra li permet oferir una interpretació convincent i valuosa de les obres analitzades, sobretot pel que fa a la presència de temes comuns com ara el pecat, el mal, l'adulteri, el tractament de la sexualitat i el concepte de redempció. No hi ha cap dubte que *Novel·la catalana i novel·la catòlica* esdevindrà una obra de referència per als estudiosos de la literatura catalana de postguerra. Seria molt positiu per a la història i la crítica de la literatura catalana, doncs, que l'autor continués analitzant la funció i la presència de la religió i de l'espiritualitat en la novel·la catalana contemporània.

Jordi Cornella-Detrell
Universitat de Glasgow